

Поряд із цим, урахування міжнародного досвіду у сфері боротьби із злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості неповнолітніх, планування не лише короткострокової, а й довгострокової перспективи запобігання вчиненню таких злочинів, у тому числі не лише засобами адміністративного та кримінально-правового, а й кримінального-процесуального характеру, визначає актуальність і необхідність розгляду питань щодо проведення обов'язкової судово-психіатричної експертизи (за її результатами – необхідності примусового лікування від відповідних психіатричних розладів сексуального характеру), застосування медикаментозної профілактики (як в обов'язковому, так і в добровільному порядку), обов'язкового носіння електронного засобу контролю (як до, так і після засудження) та ін.

---

1. Акімова Л.М. Аспекти реалізації засад антикорупційної політики. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 7 грудня 2018 року). Ч. 2. Київ, 2018. С. 19–22.

2. Лейба О.А. Дефекти кримінального процесуального законодавства та засоби їх подолання : монографія. Харків: «Юрайт», 2018. 216 с.

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту дітей від сексуального насильства, реєстр. № 8122 від 14.03.2018 // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63625.

Савела Є.А.,
курсантка факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Гаркуша А.Г.,
старший викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОГО ЗАБОВ'ЯЗАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

Право на свободу та особисту недоторканність є одним із найважливіших прав людини. Воно зазначене у різних міжнародно-правових документах, а саме в ст. 3 Загальної декларації прав людини 1948 р., ст. 9 Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., ст. 5 та 9

Міжнародному пакті про, громадянські і політичні права 1966 р., та в основному законі України – Конституції, а саме в ст. 29, яка закріпила що кожен має право на свободу та особисту недоторканність [1, с. 29].

Виконання завдань кримінального законодавства неможливе без застосування заходів кримінально-процесуального примусу, а особливо запобіжних заходів. Одним із видів запобіжних заходів є особисте зобов'язання – найбільш м'який по відношенню до суб'єкта застосування. Сутність якого полягає в обмеженні права підозрюваного, обвинуваченого на свободу пересування, вибір місця проживання (перебування), забезпеченні виконання покладених на нього процесуальних та інших, визначених законом і зазначених в особистому зобов'язанні, обов'язків.

Особисте зобов'язання застосовується до таких осіб, які не становлять великої суспільної небезпеки, які мають певне місце проживання (житловий будинок, квартира, службове житлове приміщення, будинок-інтернат для престарілих, інвалідів, ветеранів, інші спеціалізовані будинки, а також інші житлові приміщення, у яких громадяни постійно чи переважно проживають як власники, за договором найму (піднайму), або оренди чи з інших підстав, передбачених законодавством України), або перебування (готелі, будинки відпочинку, санаторії, пансіонати, кемпінги, туристичні бази, інші подібні заклади, а також житлові приміщення, які не є місцем проживання громадянина, в якому він проживає тимчасово) за вказаним місцем, коли ймовірність ухилення від органів досудового розслідування або суду мінімальна або неможлива. Також особисте зобов'язання застосовується у випадках, коли немає підстав боятися, що підозрюваний (обвинувачений), перебуваючи на свободі, буде переховуватися від органів досудового розслідування і суду, але є дані, що він може тимчасово відлучитися з місця проживання, наприклад, у зв'язку з перебуванням у відпустці. Подібні відлучення підозрюваного (обвинуваченого) з місця проживання можуть ускладнити здійснення кримінального провадження [2, стр. 44-45].

Особистому зобов'язанню, як і іншим запобіжним заходам, притаманна ознака примусовості. У його основу покладено психологічний (або, як його називають інші вчені, моральний чи психічний метод державного впливу на поведінку підозрюваного, обвинуваченого. Унаслідок цього можуть виникнути негативні наслідки для особи, якщо вона не виконає покладених на неї обов'язків. Хоча дана процедура є найбільш м'якою, проте не можна недооцінювати її превентивний характер. Здатність кожного запобіжного заходу, у тому числі й особистого зобов'язання, забезпечити досягнення мети, визначеної ст. 177 КПК України, є однією із системних ознак даного правового інституту. У зв'язку з цим можна стверджувати, що застосування особистого зобов'язання здатне попередити всі форми неналежної поведінки підозрюваного, обвинуваченого, як, наприклад, бажання переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду, так і його можливість незаконно впливати на учасників кримінального провадження [3, с. 41].

На підозрюваного, обвинуваченого слідчим суддею, судом може бути покладено залежно від доведеності прокурором на час розгляду відповідного клопотання обставин, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 194 КПК, обов'язки, а саме:

- 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю;
- 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду;
- 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;
- 4) утримуватися від спілкування із будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом або спілкуватися з нею з дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом;
- 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею, судом;
- 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності;
- 7) докласти зусиль до пошуку роботи або для навчання;
- 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну;
- 9) носити електронний засіб контролю (ч. 5 ст. 194 КПК).

Даний список обов'язків є вичерпаним і чітко визначений в КПК України [5].

Наслідки невиконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, які покладені на нього у зв'язку з застосуванням особистого зобов'язання, по перше це застосування більш жорсткого запобіжного заходу; подруге, накладення грошового стягнення в розмірі від 0,25 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати.

Контроль за виконанням особистого зобов'язання законодавцем чітко розподілене відповідно до повноважень службових осіб з даного питання (ч. 3 ст. 179 КПК України). Так, за підозрюваним контроль здійснює слідчий, за обвинуваченим – прокурор. Також, контроль за дотриманням обов'язків може покладатися і на інші підрозділи ОВС, а саме: Національної поліції України, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України.

Проаналізувавши сутність особистого зобов'язання, як одного із видів запобіжних заходів, можна прийти до чіткого висновку, що це найбільш м'який з передбачених КПК України запобіжний захід, який полягає у покладенні на підозрюваного, обвинуваченого певних обов'язків, визначених слідчим суддею, судом. Особистому зобов'язанню, як й іншим запобіжним заходам, притаманна ознака примусовості, оскільки в його основу покладено психологічний метод державного впливу на поведінку підозрюваного, обвинуваченого. Психологічний метод, проявляється в інформуванні особи про можливість настанні негативних наслідків, якщо особа порушила покладені на нього обов'язки. У зв'язку із зазначеним слід підкреслити, що підставою для зміни цього запобіжного заходу може бути лише факт порушення підоз-

рюваням, обвинуваченим умов його застосування без поважних причин [2, с. 46].

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2.Тетяна Григорівна Фоміна. особисте зобов'язання: процесуальна характеристика та практика застосування. Вісник Національної академії правових наук України. 2018. С. 41–54.

3.Демидов И. Ф. Проблема прав человека в российском уголовном процессе (Концептуальные положения). И. Ф. Демидов. Москва: Изд-во НИИ пробл. укрепления законности и правопорядка, 1995. – 96 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.: станом на 05 серпня 2018 р. Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, №11-12, №13, ст. 88.

5. Особисте зобов'язання. Мего-Інфо Юридична бібліотека №1.2018. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F-179-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5-%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>.

Свиридова Л.В.,

завідувач лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних
та мистецтвознавчих досліджень
Харківського НДІСЕ,
кандидат юридичних наук

Абросимова В.Г.,

завідувач сектору почеркознавчих та мистецтвознавчих досліджень
лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних
та мистецтвознавчих досліджень
Харківського НДІСЕ

Сиротенко Н.В.,

старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних,
психологічних та мистецтвознавчих досліджень
Харківського НДІСЕ

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Призначення судових експертиз на стадії досудового розслідування в експертній практиці не рідкі випадки, коли для збирання доказів необхідні